

УДК 336.1: 332:1 (477)

С. В. КАЛАМБЕТ
USKOV_IV@MAIL.RU**МЕСТНЫЕ ФИНАНСЫ
В УСЛОВИЯХ БЮДЖЕТНО-НАЛОГОВЫХ
РЕФОРМ В УКРАИНЕ****LOCAL FINANCES IN THE CONDITIONS
OF BUDGETARY-TAX REFORMS
IN UKRAINE**

доктор економічних наук,
професор
завідувач кафедри фінанси
і банківська справа
Дніпропетровського
національного університету
залізничного транспорту
ім. академіка В. Лазаряна

У статті визначені основні проблеми з розвитку системи місцевих фінансів в умовах трансформації економіки України. Запропоновані комплексні заходи щодо розвитку системи місцевих фінансів, пов'язані з розвитком ринку місцевих облігаційних позик, підвищенням ефективності функціонування підприємств комунальної власності, розвитком системи міжбюджетних відносин і посиленням бюджетної децентралізації на місцевому рівні.

В статье определены основные проблемы по развитию системы местных финансов в условиях трансформации экономики Украины. Предложены комплексные мероприятия по развитию системы местных финансов, связанные с развитием рынка местных облигационных займов, повышением эффективности функционирования предприятий коммунальной собственности, развитием системы межбюджетных отношений и усилением бюджетной децентрализации на местном уровне.

Increase of efficiency of the system of local finances in modern terms. In the article basic problems are certain on development of the system of local finances in the conditions of transformation of economy of Ukraine. Complex measures are offered on development systems of local finances, related to market of local bond loans development, increase of efficiency of functioning of enterprises of community property, development of the system of interbudgetary relations and strengthening of budgetary decentralization at local level.

Ключові слова: місцеві фінанси, місцеві бюджети, органи місцевого самоврядування, фінансові ресурси, місцеві позики

Ключевые слова: местные финансы, местные бюджеты, органы местного самоуправления, финансовые ресурсы, местные займы.

Key words: local finances, local budgets, organs of local self-government, financial resources, local loans.

ВВЕДЕНИЕ

В условиях трансформации экономики Украины происходит развитие системы местных финансов, что обусловлено усилением бюджетной децентрализации, обоснованным разграничением доходных источников и расходных полномочий между уровнями бюджетов, повышением эффективности реализации бюджетной политики на местном уровне, создании дееспособной системы межбюджетных отношений.

Однако на местном уровне существуют комплексные проблемы в системе местных финансов, связанные с созданием рациональной системы программно-целевого метода планирования, развитием рынка местных займов, внедрением обоснованной модели бюджетного устройства страны, разработкой эффективной системы оценки финансового положения и качества управления финансами местных органов власти.

Проблемам развития системы местных финансов посвящены работы как украинских, так и зарубежных

учёных: Т. Г. Бондарук [1], И. О. Луниной [2], О. П. Кириленко [3], К. В. Павлюк [4], Г. В. Деружинский [5], Л. Л. Игонин [6], В. И. Матеюк [7], С. В. Марченко [8].

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧИ

При этом необходимо отметить, что в их трудах рассматриваются отдельные направления развития системы местных финансов, не определяются комплексные и системные мероприятия по развитию всей совокупности составляющих системы местных финансов. Целью статьи является определение основных мероприятий по улучшению системы местных финансов в условиях проводимых бюджетно-налоговых реформ.

РЕЗУЛЬТАТЫ

Как показывает опыт зарубежных стран развитие местных финансов в нашей стране должно происходить на основании усиления бюджетно-налоговой децентрализации. Усиление бюджетной децентрализации будет

способствовать увеличению бюджетного потенциала территориальных образований, обеспечению местных органов власти необходимыми финансовыми ресурсами.

При этом комплексная и системная трансформация экономики Украины требует поиска новых подходов по обеспечению развитию бюджетного потенциала местных органов власти, осуществлению обоснованного разграничения расходных полномочий между уровнями государственного и местных бюджетов. Основными направлениями развития доходного потенциала местных органов власти должны выступать:

- создание условий по предоставлению местным органам власти на уровне регионов (районов, городов) - доноров права полностью использовать заработанные на их территории бюджетные средства с целью обеспечения полноценного финансирования их социальной и экономической инфраструктуры;

- закрепление за местными органами власти 50% налога на добавленную стоимость и налога на прибыль предприятий, а также, в полном объеме налога с доходов физических лиц;

- предоставление права местным органам власти на уровне районов, городов, сёл, посёлков возможностей по выходу на рынки внутренних и внешних заимствований, на основании создания соответствующих правил и условий привлечения кредитных займов и выпуска местных ценных бумаг;

- повышение уровня управления коммунальной собственностью, внедрению передовых технологий и создание системы мониторинга над качеством управления коммунальной собственностью на уровне административно-территориальных единиц.

Расширение доходной базы местных органов власти должно происходить при одновременной оптимизации разграничения расходных полномочий между уровнями государственной и местной власти. Исходя, из практики экономически развитых стран за местными органами власти целесообразно закреплять те расходные функции, которые они в полном объеме смогут профинансировать из собственных источников поступлений.

Совершенствование распределения доходных источников и расходных полномочий между уровнями государственного и местных бюджетов должно предусматривать системное развитие рынка местных заимствований в Украине. Основными проблемами развития рынка местных займов (рынка облигационных займов и кредитных ресурсов) в нашей стране является отсутствие эффективного механизма по привлечению этих займов.

Развитие рынка облигационных заимствований в нашей стране должно сопровождаться разработкой комплексной методики определения целесообразности и эффективности осуществления этих займов. Эта методика должна включать:

- 1) определение финансовой устойчивости бюджетов местных органов власти;

- 2) установление целесообразность выпуска местных облигаций;

- 3) оценку риску, спроса, эффективности и потребности в выпуске этих займов.

Одновременно с развитием рынка местных облигационных займов необходимо осуществлять развития рынка кредитных ресурсов на местном уровне. С одной стороны, становлению системы муниципального банковского кредитования должна способствовать разработка эффективного механизма предоставления государственных гарантий инвесторам. С другой стороны, получение банковских кредитов необходимо осуществлять через

специализированные муниципальные банки, обеспечивающие реализацию приоритетных социально и экономически важных проектов и программ на местном уровне.

Реформирование системы местных финансов должно предусматривать созданию системы оценки финансового положения и качества управления ресурсами местных органов власти, финансовой устойчивости местных бюджетов. Эффективная система оценки качества управления финансовыми ресурсами местных органов власти будет способствовать повышению эффективности формирования и использования бюджетных средств на уровне территориальных образований.

Комплексная оценка качества управления местными финансами должна основываться на коэффициентных показателях, учитывающих уровень и качество управления финансами на протяжении бюджетного периода. Система оценки должна способствовать определению результативности работы местных органов власти, руководителей и работников ведомств, министерств, бюджетных учреждений, которые финансируются за счёт средств государственного или местных бюджетов.

Трансформация экономики Украины должна способствовать повышению роли системы межбюджетных отношений в регулировании социально-экономических процессов на местном уровне. Система межбюджетных отношений должна способствовать обоснованному разграничению доходных источников и расходных полномочий между уровнями бюджетов, обеспечивать проведение эффективной государственной бюджетной политики, способствовать усилению бюджетно-налоговой децентрализации на местном уровне.

Система межбюджетных отношений в условиях развития экономического потенциала регионов должна способствовать:

- а) стимулированию развития бюджетного потенциала территориальных образований;

- б) оптимизации распределения межбюджетных трансфертов;

- в) содействию увеличению финансирования инвестиционных проектов, через создание фондов финансовой и инвестиционной поддержки.

Таким образом, комплексное и системное развитие системы межбюджетных отношений, в первую очередь, должно предусматривать совершенствование механизма распределения межбюджетных трансфертов.

В основе формульных расчётов межбюджетных трансфертов лежат индекс относительной налоговоспособности территорий и финансовый норматив бюджетной обеспеченности. При этом, по мнению большинства украинских учёных [1-4] использование индекса относительной налоговоспособности и финансового норматива бюджетной обеспеченности в расчётах межбюджетных трансфертов не позволяет объективно оценивать доходные и расходные возможности территориальных образований, поскольку они содержат значительное количество субъективных показателей.

Для определения доходных возможностей местных органов власти, целесообразно, исходя из практики экономически развитых стран, использовать показатель налогового потенциала территорий. Для определения расходных отличий местных органов власти в Украине необходимо разработка индекса расходов, учитывающего различия в объёмах финансирования бюджетных учреждений на местном уровне. Считаю, что внедрение индекса расходов и показателя налогового потенциала территорий будут способствовать сокращению объёма межбюджетных трансфертов, развитию горизонтального

и вертикального бюджетного регулювання, забезпеченню створення фінансової самостійності органів місцевого самоуправління. Співпадіння рівня дотаційності на місцевому рівні повинно передбачувати створення фондів фінансової та інвестиційної підтримки цих органів влади.

Одночасно з створенням фондів фінансової підтримки місцевих органів влади повинні на регіональному та місцевому рівнях бути створені фонди: регіонального розвитку – для накопичення бюджетних коштів, спрямованих на реалізацію пріоритетних інвестиційних проєктів на регіональному рівні; реформування регіональних фінансів – з метою стимулювання економічних реформ, сприяння реформуванню бюджетної сфери; покращення соціальної сфери – для підтримки якості та доступності бюджетних послуг.

Створення та розвиток системи місцевих фінансів в Україні можливо тільки на основі комплексного покращення всіх складових, безпосередньо впливаючих на систему цих відносин. Основними напрямками вдосконалення системи міжбюджетних відносин, з урахуванням попередніх пропозицій, повинні стати:

- реалізація повноцінної міжбюджетної реформи, спрямованої на подальше чітке та обґрунтоване розмежування доходів та витрат між різними рівнями влади;

- системне використання програмно-цільового методу для формування доходів та реалізації витрат;

- розвиток в Україні системи горизонтальних міжбюджетних відносин між місцевими бюджетами відповідного рівня з метою найбільш оптимального вирівнювання бюджетних можливостей місцевих органів влади економічно відсталих територіальних образів за рахунок економічно розвинутих та досягнення їх можливостей до середнього рівня по країні;

- розробка та впровадження комплексу заходів, спрямованих на оцінку зусиль місцевих органів влади в мобілізації, як місцевих, так і загальнодержавних податків та зборів, зацікавленості цих органів влади в розвитку економіки, якості управління місцевими фінансами, від яких напряму повинен залежати рівень наданої державною фінансовою допомогою місцевим органам влади.

ВИВОДИ

Пропонується комплекс заходів по вдосконаленню та розвитку місцевих фінансів, який забезпечить ефективне становлення та розвиток системи міжбюджетних відносин в регіонах та країні в цілому. Поетапна та системна реалізація виділених заходів сприятиме скороченню дотування регіонів на основі розвитку їх власного економічного потенціалу.

Розглянуті заходи дозволять забезпечити самодостатнє розвиток всіх регіонів країни на основі реалізації децентралізації повноважень та передачі на місцевий рівень значимих фінансових ресурсів, які дозволять забезпечувати як соціальне, так і економічне розвиток регіонів України.

Література:

1. Бондарук Т.Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні: монографія / Т.Г. Бондарук. – К.: НДФІ – 2009. – 608с.
2. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин: монографія / І.О. Луніна. – К.: Інститут економічного прогнозування НАН України. – 2006. – 393с.
3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000. – 384 с.
4. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія / К.В. Павлюк. – К.: НДФІ, 2006. – 584с.
5. Деружинський Г.В. Теорія фінансів: монографія / Г.В. Деружинський. – Новоросійськ : Мор. гос. акад. адмірала Ф.Ф. Ушакова, 2007. – 156с.
6. Игонина Л.Л. Муниципальные финансы: учеб. пособие / Л.Л. Игонина. – М.: Экономистъ, 2003. – 175с.
7. Матеюк В.И. Муниципальные финансы: учеб. пособие / В.И. Матеюк. – Краснодар: Изд-во Кубан. гос. Ун-та, 2003. – 196 с.
8. Марченко С.В. Территориальные финансы: учебное пособие / С.В. Марченко. – Пятигорск: КМВ, 2009. – 178с.
9. Фомина Е.А. Территориальные финансы: реализация принципов бюджетного федерализма: учебное пособие / Е.А. Фомина. – УФА: БАГСУ, 2006. – 163с.
10. Богославцева Л. В. Муниципальные бюджеты в условиях реформирования местного самоуправления: учеб. пособие / Л.В. Богославцева. – Ростов н./д: Ростовский гос. экон. ун-т, 2004. – 156с.

КОНСУЛЬТАЦІЇ

ПРО ВИКЛИК ДО СУДУ ОГОЛОШУВАТИМУТЬ У ЗМІ

Розпорядження Кабінету міністрів України від 26 грудня 2012 року № 1065-р «Про друковані засоби масової інформації загальнодержавної та місцевої сфери розповсюдження, в яких у 2013 році розміщуються оголошення про виклик до суду відповідача, третіх осіб, свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме».

Друковані ЗМІ визначені відповідно до кожної області, а також окремо в містах Київ і Севастополь.

Зокрема, у Києві оголошення про виклик до суду відповідача, третіх осіб і свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме, у 2013 році розміщуватимуться в друкованому виданні «Хрещатик». У Київській області таким друкованим ЗМІ є «Час Київщини».

Анна Туманян

Юристконсульт ТОВ "ІКГ"Проект-А"
ao.tumanian@gmail.com